

Jornades: El paper dels centres de documentació especialitzats

El Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques (MAE) de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona

L'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona és un centre de formació, documentació i recerca sobre les Arts Escèniques. Des del setembre del 2000 la institució desenvolupa les seves activitats a la nova seu de Montjuïc on, per primera vegada, trobem reunits en un sol edifici tota l'oferta i els serveis que proposa l'Institut. La formació, la recerca i el compendi de dades i materials relacionats amb les arts escèniques són protagonistes d'aquesta nova seu.

Aquesta característica plural representa molt bé l'esperit interdisciplinari del Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques (MAE). La voluntat del centre és ser un espai de síntesi, a l'escolta de la pràctica teatral contemporània, i de reflexió sobre les continuïtats i les ruptures en relació a la nostra història teatral. Una de les seves missions és posar a disposició d'un llarg nombre d'usuaris tota aquesta informació i documentació.

Montserrat Álvarez-Massó
Directora del Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques

■ EL FONS DOCUMENTAL

Alguns aspectes del fons de l'Institut del Teatre són especialment notables, ja sigui pel seu valor documental, per la seva qualitat artística, per l'abundància com a conjunt o per la importància

històrica de les personalitats o produccions teatrals que representen.

Aquesta biblioteca és considerada el tercer centre d'Europa en l'especialitat de les arts escèniques, amb 125.000 títols, dels quals 5.000 són manuscrits. Les col·leccions bàsiques estan constituïdes pels fons que va aplegar durant la seva vida el Sr. Artur Sedó, conegut industrial i erudit barceloní. Aquesta biblioteca particular va passar l'any 1968 a ser propietat de la Diputació de Barcelona mitjançant un contracte de compra-venda.

Al fons documental hi ha més d'un milió de documents diversos sobre les arts escèniques que ofereixen una vi-

sió sintètica de la història teatral a Catalunya i de la resta d'Espanya. D'aquest fons se'n pot destacar:

- Més de 8.000 programes de mà de tots els teatres de Barcelona, de Catalunya i de la resta de l'Estat des del 1860, que formen una valuosa col·lecció, completa i autèntica, referits a les diverses produccions i a les principals companyies i empreses teatrals de la nostra història.

- D'entre el material relatiu a les companyies, destaquen els arxius de l'ADB (Agrupació Dramàtica de Barcelona), el Teatre de Càmera de Barcelona.

- D'entre els aproximadament 800 documents referits a l'arquitectura i a la historiografia dels locals destaquen els corresponents a les construccions i les successives remodelacions del Gran Teatre del Liceu, així com el fons Paris amb documentació diversa del Teatro Real de Madrid.

- De les 200.000 fotografies d'actors, cantants, ballarins, espectacles, n'hi ha de realitzades pels fotògrafs Audouard, Amadeu, Areñas, Barceló, Ros Ribas o Aznar.

- Documents originals d'escenografia -esbossos i teatrans- i figurins de vestuari, amb projectes realistes de Soler Rovirosa, Labarta, Vilomara, Urgellés, Junyent i Mestres Cabanes -així com les còpies en teatrans de miniatura de Respall- i els més avantguardistes de Gual, Batlle, Morales, Castells, Retana, Andreu, Clavé, Trbal Altés o Burmann. En total hi ha 9.000 documents.

- D'entre els aproximadament 5.000 cartells -no només de procedència catalana sinó també europea-, en destaquen els que fan al·lusió al teatre modernista català (per exemple, els de Gual o Rusiñol), els de les primeres dècades del segle xx del Gran Teatre del Liceu, els originals de Penagos per a la ballarina Tórtola Valencia o el de Grau Sala per al tàndem Xirgu-Lorca.

- Vestits i complements d'indumentària, els vestits i complements de les ballarines Tórtola Valencia, Antonia Mercé «La Argentina» i Carmen Amaya, dels actors Enric Borràs i Margarida Xirgu i del cantant Francesc Viñas. En total hi ha uns 600 vestits.

- D'entre els aproximadament 450 personatges del món del teatre d'objectes, els titelles de Pi, els Vergués, Anglès, Didó, Guinovart o Ingeborg i les marionetes de Tozer.

- Dins el material referit als gèneres més inhabituals cal esmentar, en el món de les *varietés*, el fons Roca referit a espectacles de màgia.

- Objectes diversos, com el despatx i les pintures d'Àngel Guimerà i de Rusiñol.

■ ADQUISICIONS

Donada la naturalesa efímera de les arts escèniques, és de vital importància la recollida i conservació dels documents que la seva pràctica va generant. En conseqüència, l'adquisició de documentació i informació per recollir aquest testimoni és una funció essencial, constant i absolutament ineludible del Centre de Documentació, que es diversifica en dues direccions:

- L'adquisició de materials vestigi del món de l'espectacle de dècades i segles anteriors, que consolida el Centre com un punt de referència per al coneixement i l'estudi de la història de l'espectacle a Catalunya.

- La recepció ininterrompuda de materials contemporanis, que corresponen al flux incessant -dia a dia- de la producció teatral en tots els seus àmbits i gèneres, a fi de convertir el Centre en arxiu i centre d'informació de l'actualitat teatral a Catalunya, valorat i tingut en compte com a tal en els àmbits català, espanyol i internacional.

■ LA INFORMATITZACIÓ DE LES COL·LECCIONS

L'any 1992 es va iniciar el pla de modernització i millora de l'aleshores Centre d'Investigació, Documentació i Difusió consolidant i actualitzant la infraestructura necessària per extreure el màxim benefici dels serveis i recursos d'informació i documentació que oferia. Un dels seus objectius prioritaris ha estat la gestió automatitzada del fons documental, iniciada amb la catalogació del fons bibliogràfic i audiovisual, i posteriorment continuada amb les col·leccions no bibliogràfiques. Darrerament, i aprofitant els avenços en les noves tecnologies de la informació, s'han iniciat les tasques de digitalització del fons, fet que ha permès crear un nou tipus de catàleg en el qual s'associen les dades del document i la seva imatge. Ha estat una etapa caracteritzada per un esforç molt

Patrimoni

important en les tasques d'inventari i catalogació del fons i de reflexió sobre quina era l'eina de gestió que responia als objectius del centre.

Actualment s'està iniciant una nova fase del projecte d'informatització del centre a fi de crear un únic sistema que integri les funcions de catalogació i consulta de les informacions i documents en el domini de les arts escèniques.

Un procés que possibiliti:

- a. un accés integrat a totes les col·leccions i bases de dades del centre,
- b. la comunicació interna entre els diferents serveis,
- c. la creació de documents de síntesi necessaris per a qualsevol requeriment,
- d. l'optimització de l'accés dels usuaris i la seva difusió social,
- e. un intercanvi real d'informació amb altres institucions nacionals i internacionals afins.

El sistema ha de tractar tots els components d'una producció teatral, des de l'escriptura de l'obra fins a la seva representació escènica, així com els diferents tipus de documents generats, amb la seva digitalització. En parlar de producció teatral ens estem referint a l'execució d'obres preexistents acompanyades d'una posada en escena amb decorat, vestits i plànols d'il·luminació, etc. La seva execució implica diferents responsabilitats, tant a nivell de concepció de l'obra com de la seva posada en escena:

- Obres
 - autors (dramaturgs, compositors, llibretistes, coreògrafs...),
 - parts (actes, escenes, quadres...),
 - repartiments (personatges, instruments...).
- Produccions
 - responsabilitats (escenògrafs, directors, decoradors, figurinistes...),
 - repartiments amb el seu corresponent intèrpret,
 - dates de representacions.

Els documents generats poden ser diversos:

- Audiovisuals.
- Iconogràfics (teatrins, figurins, croquis de vestuari, fotos, cartells...).
- Textuals (biogràfics, articles de premsa, programes...).

Amb el nou sistema es podran establir relacions entre els documents i els altres elements de la base de dades: un teatrí a la producció per a la qual ha estat concebut, un vestit al personatge, la vida artística d'un actor, etc.

■ ACTIVITATS I SERVEIS

La nova seu del Centre de Documentació permet desplegar una nova acció cultural vinculada a una reactualització dels serveis documentals i a la represa de l'activitat expositiva. El Centre porta a terme projectes al voltant de la creació de continguts i serveis multimèdia, que afavoreix l'adquisició de nous coneixements i proposa una nova relació amb els ciutadans. El repte no és en absolut una qüestió exclusivament tecnològica sinó que adquireix una dimensió cultural en la mesura que determina una transformació radical de les funcions tradicionals dels museus.

El Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques es beneficia d'un privilegi infreqüent: el fet d'estar inscrit en un nucli d'activitat existent com és la Ciutat del Teatre. Els usuaris són la comunitat acadèmica de l'Institut del Teatre, professionals del món de l'espectacle, estudiosos i públic en general.

Així mateix, el Centre elabora diverses bases de dades sobre l'espectacle en viu:

- Directori de les Arts Escèniques de Catalunya.
- Resum de la temporada teatral a Catalunya.
- Base de Dades de Dramatúrgia Catalana Contemporània.

■ EXPOSICIONS

Al llarg de la història, els museus de teatre han estat quasi sempre associats a l'estatisme en la presentació de les seves col·leccions. En la seva reobertura, el MAE integra l'ús de les noves tecnologies de la informació i documentació. La seva incorporació és l'eix fonamental que ha de donar coherència al programa museològic i més concretament a la seva presentació museogràfica en una institució que té com a missió la gestió d'un patrimoni documental i alhora una vocació cultural i educativa.

Més d'un milió de documents -entre ells fotografies de persones i espectacles- s'apleguen al fons documental del Museu de les Arts Escèniques per oferir una visió sintètica de la història teatral a Catalunya i a la resta d'Espanya.

Patrimoni

Entre el material del MAE hi ha documents originals d'escenografia que van des dels projectes més realistes fins als més avantguardistes.

El nou museu trenca amb aquest concepte i esdevé un centre on la transgressió a l'objecteestàtic tipus serà el protagonista. Aquesta possibilitat ve donada per una política de comunicació que ha de permetre al visitant anar més enllà dels objectes, relacionar-los amb el seu entorn i confrontar diferents punts de vista posant en marxa el joc de la interpretació. D'aquesta manera, la seva presència és un element museogràfic més i, alhora, té la característica de la irrepetibilitat del signe teatral.

El Centre elaborarà un programa d'exposicions on es definiran els paràmetres en els quals es desenvoluparan les línies d'actuació del museu per a quatre anys. L'objectiu del programa d'exposicions del centre és sensibilitzar el ciutadà davant el fet artístic i teatral, i familiaritzar-lo amb els codis que configuren el llenguatge escènic mitjançant exposicions temporals de llarga durada.

■ COL·LABORACIÓ AMB ALTRES CENTRES

El Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques participa en diferents projectes internacionals, com ara la Xarxa Europea de Centres d'Informació sobre l'Espectacle en Viu, la Federació Internacional per a la Recerca Teatral (FIRT) i la Societat Internacional de Biblioteques i Museus de les Arts de l'Espectacle (SIBMAS).

Considerem que la col·laboració entre centres homòlegs és fonamental. Les organitzacions que tenen per missió la informació i documentació en un sector determinat, tenen en comú els problemes de selecció i recerca de la informació. Sovint, cadascuna treballa a nivell nacional, per un servei de proximitat a un públic local. D'aquí sorgeix l'interès per examinar les condicions de proximitat, de similitud, de posicions d'organització, de mitjans (tècnics, materials i humans) en comparació amb

altres centres i de desenvolupament de nous projectes a fi d'optimitzar els canals d'informació ja existents i encoratjar a la cooperació entre especialistes. Les xarxes són unes plataformes de comunicació, d'intercanvi de punts de vista i d'experiències.

■ APROXIMACIÓ A UN PROJECTE: LA DIGITALITZACIÓ DE L'ARXIU DE PREMSA DE LA COMPANYIA ELS JOGLARS

Aquest projecte ha estat elaborat per Montserrat Collazos, bibliotecàriadocumentalista col·laboradora del Centre. Les línies de treball del projecte són:

□ OBJECTIUS PRINCIPALS DEL PROJECTE

1. Crear un model de tractament de la premsa peculiar i voluminosa, tipologia documental molt freqüent al Centre de Documentació de l'Institut del Teatre.

Objectius relacionats:

■ Digitalitzar la globalitat de l'arxiu de premsa d'Els Joglars.

■ Reorganitzar els ítems digitalitzats per aïllar el que és exclusivament premsa.

■ Generar mecanismes de consulta lineals per al control de qualitat.

■ Relacionar els ítems de premsa digitalitzada amb la base de dades existent sobre les gires d'Els Joglars.

2. Generar una eina d'investigació en forma de base de dades on els mecanismes d'interrogació, resposta i reutilització de la informació la facin de necessitat suficient.

Objectius relacionats:

■ Dissenyar una base de dades vàlida per a contenir qualsevol article de premsa sigui o no del fons de l'arxiu d'Els Joglars.

■ Alimentar aquesta base de dades amb una mostra significativa de registres utilitzant la premsa digitalitzada de l'arxiu d'Els Joglars.

- Oferir el producte resultant al públic interessat per avaluar els resultats.

3. Donar màxima difusió al fons de l'arxiu d'Els Joglars segons el conveni de cessió establert entre Els Joglars i l'Institut del Teatre (maig 1997).

Objectius relacionats:

- Elaborar un pla de treball organitzat segons el conveni signat entre la companyia teatral i l'Institut del Teatre que detalli, amb objectius a curt, mitjà i llarg termini, les tasques que es desenvoluparan.

- Lliurar a Els Joglars tots i cadascun dels subproductes generats a partir de la digitalització per tal que la mateixa companyia se'n pugui beneficiar.

- Valorar la gestió de l'arxiu digitalitzat que no és premsa (programes de mà, notes manuscrites, sumaris judicials, signatures d'adhesió a la llibertat d'expressió, etc.) per tal d'optimitzar-ne la consulta com a fons d'investigació.

Per assolir els objectius especificats s'han elaborat unes fases de treball del projecte. Es tracta d'unes fases modificables en funció del ritme de treball i que, posteriorment, es temporalitzaran i relacionaran amb cadascun dels objectius principals i relacionats. Actualment el projecte es troba en el desenvolupament de la segona fase.

□ FASES DE TREBALL DEL PROJECTE DE DIGITALITZACIÓ DE L'ARXIU DE PREMSA D'ELS JOGLARS

Fase 1: Digitalització de tot l'arxiu de premsa en paper

- Gestió de control de lliurament de carpetes a PROCO.
- Control de qualitat: valoració de qualitat mínima i qualitat desitjable.

- Reorganització electrònica per aplegar la premsa. El procés de digitalització respecta l'organització física i l'equipara a l'electrònica.

Fase 2: Definició del format electrònic i del suport físic

- Anàlisi dels fitxers d'imatge i conversió a PDF.
- Definició del suport: CD-Rom, DVD-Rom.
- Indexació bàsica de continguts.

Fase 3: Instal·lació a Els Joglars de tot el fons digitalitzat

- Proves de recuperació: consulta a la base de dades i obtenció selectiva de registres d'acord amb la indexació bàsica.

- Proves d'impressió: recuperació impresa d'alta resolució dels registres seleccionats.

Fase 4: Incorporació del fons digitalitzat al fons del Centre de Documentació de l'Institut del Teatre.

- Ubicació física de l'arxiu de premsa en paper (originals) al Centre de Documentació de l'Institut del Teatre.

- Integració del fons digitalitzat amb les bases de dades del Centre de Documentació. Concreció de la catalogació de registres: evolució de la indexació mínima a la catalogació completa.

□ CONCLUSIONS

a. El projecte de digitalització de la premsa de l'arxiu Els Joglars facilitarà la tasca de tractament i gestió d'aquesta tipologia documental al Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques de l'Institut del Teatre.

b. Com més fluïdesa existeixi en l'evolució de les fases de treball del projecte, els objectius especificats seran fites reals assolides.

c. És interessant arribar a la indexació mínima l'any 2002 i fer-la coincidir amb la commemoració del 40 aniversari d'Els Joglars.